

«Σαν να ήταν κουκούτσι και τον φτύσανε»

ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΣΑΪΝΗ

Τρίτο βιβλίο του αθόρυβα εργατικού Γιάννη Νικολούδη (γενν. 1987), μετά τη συλλογή διηγημάτων *Αμμορο παιδί* (Παράξενες Μέρες, 2016) και τη νουβέλα *Από χώρα και κόκαλα* (Σκαρίφημα, 2021). Το νέο του μυθιστόρημα -μολονότι ο χρονότοπος προσανατολίζεται στο είδος της νουβέλας- είναι και πάλι μια σκληρή ψηφιδωτή ιστορία που συνδυάζει την αστυνομικού τύπου έρευνα με το ψυχογράφημα. Γλώσσα, θέματα, συμβολισμοί και τρόποι επανέρχονται και εδώ ακόμα πιο επεξεργασμένα, ακόμα πιο εκλεπτυσμένα, σ' ένα βιβλίο που μιλά με συγκλονιστικό τρόπο «για το γεωγραφικό τοπίο της ιθαγένειας, για το σκοτάδι και τη σύγχυση της ρίζας, για τη βία της ερημιάς».

Με επίκεντρο τις προσπάθειες ενός Αλβανού να επιστρέψει, μετά την αποφυλάκιση, σε μια κάποια κανονικότητα, ο Νικολούδης στήνει μια πολυρρισματική αφήγηση, εναλλάσσοντας αποσπάσματα της κατάθεσης του ήρωά του με μαρτυρίες προσώπων που τον γνώρισαν από τα παιδικά του χρόνια ως το τώρα της αφήγησης. Το μέλλον είναι προδιαγεγραμμένο. Ολα έχουν ήδη κριθεί. Δυνατότητα επιστροφής δεν υπάρχει. Κάθε πιθανή διέξοδος οδηγεί στη βία.

Αγκιστρωμένος στην προφορικότητα του τόπου του (χωρίς κατάχρηση του ιδιωτικού λόγου), ο Νικολούδης δημιουργεί μια σκληρή και αληθινή, στακάτη, ασθματική και, κυρίως, σύγχρονη και πειστική γλώσσα, για ν' αποτυπώσει τη χεμαζόμενη συνείδηση του ήρωά του που, εξαντλημένος και ζαλισμένος, βρομισμένος με λάσπη και τατουάζ σε μια ξένη γλώσσα, περιπλανιέται στις ερημιές ή οδηγεί σαν παλαβός στους επαρχιακούς δρόμους, θύμα και θηρευτής ταυτόχρονα, συχνά βγαίνοντας εκτός εαυτού: «Δεν ξέρω ποιος έκανε τα δικά μου χέ-

ρια να... δεν ξέρω».

Ο τίτλος παραπέμπει τόσο στο απορφανισμένο από αισθήματα σκληρό τοπίο, «το άδειασμα» του οποίου κάνει τον αέρα να γελά στις χαραμάδες και τα βράχια να τρίζουν μεγεθύνοντας τις φωνές στο κεφάλι του ήρωα («το βούισμα του χώματος ήταν τελικά το αίμα μέσα στο κεφάλι μου») όσο και στην προοδευτική εσωτερική κατάρρευσή του που στο τέλος θα μείνει «πεσμένο, άδειο σακί στο πάτωμα».

Όσο για τα «χθόνια ψιθυρίσματα», τις φαινομενικά παράταιρες λυρικές εξάρσεις των πλαγιογράμμάτων «χορικών», αυτά υπογραμμίζουν την ανάληψη αδιαφορία της φύσης («η θάλασσα από έξω να έρχεται και να φεύγει»). Απέναντι στο καθημερινό θέατρο της βίας των ανθρώπων, η αρχέγονη βία του κόσμου (τα ζώα που αλληλοσπαράσσονται) και των φυσικών φαινομένων, η κόκκινη βροχή αιματικά, το βρόμικο χιόνι έπειτα, στον δραματικό επίλογο του μυθιστορηματος, που σαβανώνει τα πάντα χωρίς να εξαγνίζει τίποτα...

Προφανώς αξιανάνγνωστο, προφανώς σημαντικό βήμα. Οχι όμως για τον ρεαλισμό της διηγηματικής νωπογραφίας του, το αντίθετο. Αυτό που φαίνεται σε πρώτο επίπεδο μια ανατομία της ασφυκτικής κρητικής επαρχίας με αφορμή την περιπέτεια ενός περιθωριοποιημένου ήρωα που τη ζωή τον φτύνει «σαν κουκούτσι», είναι στην πραγματικότητα ένα σκοτεινό, εφιαλτικό και με συμβολικές και με ταφασικές προβολές κείμενο- ένα σύγχρονο ψυχολογικό «γουέστερν», με τον ήρωα ν' αγωνίζεται να ξεφύγει από φανταστικούς και να παλεύει με τα προσωπικά του τραύματα (ο θάνατος του πατέρα, η εγκατάλειψη από τη μητέρα). Γύρω του, ένας ετερόκλητος θίασος δευτεραγωνιστών, εγκλωβισμένων με διάφορους τρόπους σ' έναν επαρχιώτικο «βουρκότοπο», έναν «τόπο σαπίλας», γεμάτο

Γιάννης Νικολούδης

Ενα σύγχρονο ψυχολογικό «γουέστερν», με τον ήρωα ν' αγωνίζεται να ξεφύγει από φανταστικούς και πραγματικούς διώκτες και να παλεύει με τα προσωπικά του τραύματα (ο θάνατος του πατέρα, η εγκατάλειψη από τη μητέρα). Γύρω του, ένας ετερόκλητος θίασος δευτεραγωνιστών, εγκλωβισμένων με διάφορους τρόπους σ' έναν επαρχιώτικο «βουρκότοπο»

ΓΙΑΝΝΗΣ ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ
Αδειος τόπος
 Μυθιστόρημα
 Σελ. 158.
 ΠΑΤΑΚΗΣ, 2023

«με άρωστες μούρες αγρίων της ζουγκλας», αλλά και ρουθουνίσματα στο σκοτάδι, φαντάσματα, σκιές και κοράκους «να κόβουν βόλτα από πάνω τους ψάχνοντας για φοβίμι». Ενα απέραντο «νεκροταφείο» όπου αντηχεί το «βούισμα του κάτω κόσμου».

Η καλοδουλεμένη προφορικότητα (ρυθμός, ακριβής λέξη, υπαινιγμός, κατάλληλη μεταφορά) συντονίζεται απόλυτα με το θέμα και την πλοκή, ακόμα και όταν η αφηγηματική ομογενοποίηση κάνει την πολυφωνία να υποχωρήσει. Βρίσκω το προσεκτικά επιλεγμένο μότο του Χουάν Ρούλφο όχι μόνο ενδεικτικό των προθέσεων του Νικολούδη, αλλά και μετά την ανάγνωση δικαιωμένο από το αφηγηματικό αποτέλεσμα: «ο άνεμος που φύσαγε από χαμηλά μας έφερε μια οχλοβοή πολλών φωνών, έναν θόρυβο σαν κι αυτόν που κάνει το ανταριασμένο νερό όταν κυλά πάνω σε πέτρες».

Γι' αυτό, ίσως, το κείμενο μένει χωρίς σαφή αφηγηματική πλαίσιση. Ποιος έχει οργανώσει τις κειμενικές ψηφίδες και έχει πάρει τις συνεντεύξεις; Ποια είναι η αφηγηματική υπευθυνότητα και πόσο αυτή πλησιάζει τη συγγραφική; Το ερώτημα θα μείνει αναπάντητο, αφού το βιβλίο προνοεί να καταπνίξει και την πιθανότητα ενός docu-fiction, όπως δείχνει η «μαρτυρία»

του δημοσιογράφου τοπικής εφημερίδας που φιλοδοξεί να γίνει νέος Τρούμαν Καπότε... Ξεκινώντας, ωστόσο, να καταγράφει «εν ψυχρώ» την αδιανόητη ιστορία, θα καταλάβει γρήγορα την επαληθευτική και αδυσώπητη φρίκη της επικαιρότητας... για να καταλήξει: «είναι κοινοτοπία, αλλά όλα, μα όλα, έχουν γραφτεί και ειπωθεί και κινηματογραφηθεί και φωτογραφηθεί και ζωγραφιστεί. Μόνο να αναμασάμε μπορούμε. Σαν τις καστίκες. Να μαςάμε ό,τι φτύνουμε και να φτύνουμε ό,τι μαςάμε».

Τι απομένει; Μα η γλώσσα ακριβώς της καλής λογοτεχνίας που, μηρυκάζοντας το πραγματικό, περιγράφει τον παραλογισμό της ανθρώπινης περιπέτειας. Καθόλου τυχαία ο Λε Κλεζιό, στον λόγο του για την αποδοχή του Βραβείου Νόμπελ (2008), θυμάται την ίδια συλλογή διηγημάτων του θρυλικού Ρούλφο (*Ο κάμπος φλέγεται*, 1953) και την επινοημένη, εντελώς προσωπική γλώσσα του Μεξικανού. Γιατί η πεζογραφία του Ρούλφο δεν αποτελεί ρεαλιστική μεταφορά της καθημερινής ζωής των χωρικών στα άγονα υψίπεδα του Μεξικού, ούτε η προφορική μεταγραφή του τρόπου ομιλίας τους, αλλά, λέει ο Λε Κλεζιό, μια «τέχνη που ενσωματώνει το πραγματικό και το επανειπωμένο».